

**COMERȚUL ILEGAL DE
TUTUN: O SERIE DE
FACTORI CHEIE**

Acest material apare în cadrul proiectului "Monitorul Sănătății pentru o bună guvernare în RM" implementat de Centrul pentru Politici și Analize în Sănătate cu suportul financiar al Fundației Soros-Moldova/Departamentul Sănătate Publică. Informațiile prezentate nu sunt împărtășite neapărat de Fundația Soros-Moldova.

COMERȚUL ILEGAL DE TUTUN: O SERIE DE FACTORI CHEIE

Chișinău 2021

Comerțul ilicit al produselor de tutun subminează eforturile sociale de reducere a consumului tabagic și de salvare a vieților omenești, iar bugetului i se aduc prejudicii de miliarde de dolari prin neachitarea impozitelor cuvenite. Conform unor estimative, dacă ar fi anulat la un moment dat comerțul ilegal, guvernele ar obține un venit imediat de cel puțin 31 miliarde de dolari, iar începând cu 2030 prin acest efect ar putea fi salvate anual cca 160 000 de vieți omenești.¹

Măsurile antitabac nu sunt factorul principal de combatere a comerțului ilicit de tutun. De regulă, comerțul ilegal este mai ponderal în statele cu mecanisme indemne de aplicare a legilor și urmărire penală, cu amenzi tolerante pentru contrabandă și cu un nivel înalt de corupție. Printre alți factori se poate invoca simplitatea și accesibilitatea activităților de contrabandă, existența rețelelor de crimă organizată, politica statelor în abordarea comerțului ilegal cu tutun, precum și toleranța socială față de comerțul ilicit din țară.²

Problemele cu care se confruntă sănătatea publică și guvernarea statului din cauza comerțului ilegal cu produse din tutun sunt complicate și de faptul că adesea companiile producătoare denaturează proporțiile și impactul consumului de tutun în tentativa de a contramanda adoptarea de către legiuitori a măsurilor științific argumentate de reducere a consumului de tutun. Companiile producătoare exagerează cu referire la eficiența măsurilor antitabac pentru combaterea comerțului ilegal, deoarece adevărul nu este în interesul lor comercial. **Măsurile legislative stricte de combatere a tutunului sunt apte să reducă consumul de produse tabagice chiar în prezența comerțului ilegal.**

Industria tutunului întotdeauna a avut de profitat de pe urma contrabandei cu țigări și chiar s-a implicat nemijlocit în aceste acțiuni.^{3, 4} Un raport publicat de comitetul parlamentar al Marii Britanii estima, că în anul 2011 marile companii de tutun au lansat într-o serie de state europene mai multe produse de tutungerie decât capacitatea legală a piețelor din aceste țări. Raportul reiterează faptul că producătorii au acceptat conștient returnul de contrabandă al produselor de tutun în Marea Britani.⁵ Cercetarea documentelor interne ale companiei British American Tobacco (BAT) a relevat faptul că pe parcursul a două decenii comerțul ilegal cu produse de tutun a fost o parte componentă și profitabilă în activitatea acestei companii pe teritoriul Republicii Populare Chineze.⁶ A fost de asemenea documentată participarea BAT în contrabanda cu țigări într-o serie de state din Africa și Liban.^{7, 8} Recent în Republica Sudafricană s-a efectuat un studiu care anunță, că anual producătorii de tutun invadează piața cu 12 miliarde de țigarete ilegale.⁹

¹ Joossens L, Merriman D, Ross H, Raw M. How eliminating the global illicit cigarette trade would increase tax revenue and save lives. Paris: International Union Against Tuberculosis and Lung Disease; 2009.

² Joossens L, Raw M. From cigarette smuggling to illicit tobacco trade. *Tobacco Control* 2012; 21:230-4.

³ National Research Council and Institute of Medicine. Understanding the U.S. illicit tobacco market: characteristics, policy context, and lessons from international experiences. Committee on the Illicit Tobacco Market: Collection and Analysis of the International Experience. Reuter P, Majmundar M, editors. Committee on Law and Justice, Division of Behavioral and Social Sciences and Education and Board on Population Health and Public Health Practice, Institute of Medicine. Washington, DC: National Academies Press; 2015.

⁴ Gilmore A, McKee M. Moving east: how the transnational tobacco industry gained entry to the emerging markets of the former Soviet Union—part 1: establishing cigarette imports. *Tob Control*. 2004;13(2):143-50. 5 Public Accounts Committee. Twenty-Third report: HM Revenue and Customs- Progress in tackling tobacco smuggling. 2013 Oct.

⁵ Public Accounts Committee. Twenty-Third report: HM Revenue and Customs- Progress in tackling tobacco smuggling. 2013 Oct.

⁶ Lee K, Collin J. "Key to the future": British American Tobacco and cigarette smuggling in China. *PLoS Med*. 2006;3:e228.

⁷ LeGresley E, Lee K, Muggli ME, Patel P, Collin J, Hurt RD. British American Tobacco and the "insidious impact of illicit trade" in cigarettes across Africa. *Tob Control*. 2008;17:339-46.

⁸ Nakkash R, Lee K. Smuggling as the "key to a combined market": British American Tobacco in Lebanon. *Tob Control*. 2008;17:324-31.

⁹ Cohen T. SARS pencils in an extra R10bn in tobacco excise revenue after clamping down on illicit industry. *The Daily Maverick*, 1 May 2019. Available at <https://www.dailymaverick.co.za/article/2019-05-01-sars-pencils-in-an-extra-r10bn-intobacco-exciserevenue-after-clamping-down-on-illicit-industry/>.

Experiența acumulată a demonstrat că prin administrare fiscală exigentă se poate ține sub control comerțul ilicit (de exemplu aplicarea vizibilă a timbrelor de acciz, a numărului de serie), la care se adaugă controlul vamal viguros, măsurile legislative (de exemplu, consolidarea auditului corporativ prin perfecționarea sistemelor de supraveghere și gestionare eficientă) și înăsprirea pedepselor pentru asemenea infracțiuni.¹⁰ Veniturile provenite din creșterea impozitelor la tutun se pot direcționa pentru finanțarea activităților în acest sens.

Protocolul pentru eradicarea comerțului ilegal cu produse de tutun a fost adoptat în noiembrie 2012¹¹ de către părțile Convenției cadru a OMS privind controlul tutunului (WHO FCTC). Acest tratat invocă necesitatea de a controla lanțurile de aprovizionare prin măsuri de licențiere, monitoring și evidență, prin reglarea vânzărilor de produse din tutun prin Internet, telefon sau în zonele de comerț liber, dar și prin urmărirea penală a infractorilor și colaborarea internațională sub acest aspect. Tratatul va completa și extinde obligațiunile Părților (Statelor) antrenate în Convenție la articolul 15 al FCTC. Cel puțin 59 de state s-au afiliat Tratatului de Lichidare a comerțului ilegal cu produse ce conțin tutun, document care a intrat în vigoare la 25 septembrie 2018.

În conformitate cu Articolul 5.3 al WHO FCTC și preambulul Tratatului despre eradicarea comerțului ilegal cu produse de tutun, statele trebuie să garanteze că orice eventuală interacțiune cu industria tutunului se va realiza cu maximă transparență.

Considerând faptele care demonstrează că în cadrul activităților sale economice producătorii de tutun favorizează contrabanda cu țigări, guvernele nu trebuie să permită companiilor de tutun să participe la elaborarea și punerea în aplicare a politicilor și strategiei de contracarare a comerțului ilegal.

Legea nr.278/2007 privind controlul tutunului (Republicată în temeiul art.VII, alin.(3) al Legii nr.124 din 29 mai 2015 – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2015, nr.185-189, art.449.) interzice parteneriatul autorităților publice cu industria tutunului, precum și contribuții voluntare din partea industriei către autoritățile publice centrale și locale (art.29) pentru elaborarea sau implementarea politicilor publice de control al tutunului.

¹⁰ U.S. National Cancer Institute and World Health Organization. The Economics of Tobacco and Tobacco Control. National Cancer Institute Tobacco Control Monograph 21. NIH Publication No. 16-CA-8029A. Bethesda, MD: U.D. Department of Health and Human Services, National Institutes of Health, National Cancer Institute; and Geneva, CH: World Health Organization; 2016.

¹¹ World Health Organization. The Protocol to Eliminate Illicit Trade in Tobacco Products: an overview. January 2015.